

पठतु संस्कृतम्

प्रवेशः

पठतु संस्कृतम्

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुः गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुः साक्षात् परंब्रह्म तस्मै श्री गुरवे नमः ॥

सरस्वति नमस्तुभ्यं वरदे कामरूपिणि ।
विद्यारम्भं करिष्यामि सिद्धिर्भवतु मे सदा ॥

पठामि संस्कृतं नित्यं वदामि संस्कृतं सदा ।
ध्यायामि संस्कृतं सम्यक् वन्दे संस्कृतमातरम् ॥

लट्-लकारः - Present Tense

Present Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः (Third Person)	पठति	पठतः	पठन्ति
मध्यम-पुरुषः (Second Person) युष्मद् शब्दः	त्वं पठसि ।	युवां पठथः ।	यूयं पठथ ।
उत्तम-पुरुषः (First Person) अस्मद् शब्दः	अहं पठामि ।	आवां पठावः ।	वयं पठामः ।

आत्मनेपदी – लट्-लकारः

Present Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः (Third Person)	वन्दते	वन्देते	वन्दन्ते
मध्यम-पुरुषः (Second Person) युष्मद् शब्दः	त्वं वन्दसे ।	युवां वन्देथे ।	यूयं वन्दध्वे ।
उत्तम-पुरुषः (First Person) अस्मद् शब्दः	अहं वन्दे ।	आवां वन्दावहे ।	वयं वन्दामहे ।

परस्मैपदी – लङ्-लकारः

Past Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	अपठत्	अपठताम्	अपठन्
मध्यम-पुरुषः	त्वं अपठः ।	युवाम् अपठतम् ।	यूयम् अपठत ।
उत्तम-पुरुषः	अहम् अपठम् ।	आवाम् अपठाव ।	वयम् अपठाम ।

आत्मनेपदी – लङ्-लकारः

Past Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	अवन्दत	अवन्देताम्	अवन्दन्त
मध्यम-पुरुषः	त्वं अवन्दथाः ।	युवाम् अवन्देथाम् ।	यूयम् अवन्दध्वम् ।
उत्तम-पुरुषः	अहम् अवन्दे ।	आवाम् अवन्दावहि ।	वयम् अवन्दामहि ।

लोट्-लकारः

Imperative Mood

परस्मैपदी – लोट्-लकारः

Imperative Mood	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	पठतु	पठताम्	पठन्तु
मध्यम-पुरुषः	त्वं पठ ।	युवां पठतम् ।	यूयं पठत ।
उत्तम-पुरुषः	अहं पठानि ।	आवां पठाव ।	वयं पठाम ।

परस्मैपदी – लोट्-लकारः

Imperative Mood	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	पठतु	पठताम्	पठन्तु
मध्यम-पुरुषः	त्वं पठ ।	युवां पठतम् ।	यूयं पठत ।
उत्तम-पुरुषः	अहं पठानि ।	आवां पठाव ।	वयं पठाम ।

हस्

धाव्

लिख्

गम्

नम्

नी

पा

चल्

क्रीड्

दृश्

लोट्-लकारे परिवर्तयत

पुत्रः भोजनं खादति ।

पुत्रः भोजनम् खादतु ।

महिला हसति ।

महिला हसतु ।

अहं वहामि ।

अहं वहानि ।

चालकः चलति ।

चालकः चलतु ।

त्वं गायसि ।

त्वं गाय ।

छात्रा गृहपाठं लिखति ।

छात्रा गृहपाठं लिखतु ।

बहुवचने परिवर्तयत

पुत्रः खादतु ।

महिला गच्छतु ।

नर्तकी नृत्यतु ।

सः पृच्छतु ।

अहं स्मराणि ।

छात्रा लिखतु ।

पुत्राः खादन्तु ।

महिलाः गच्छन्तु ।

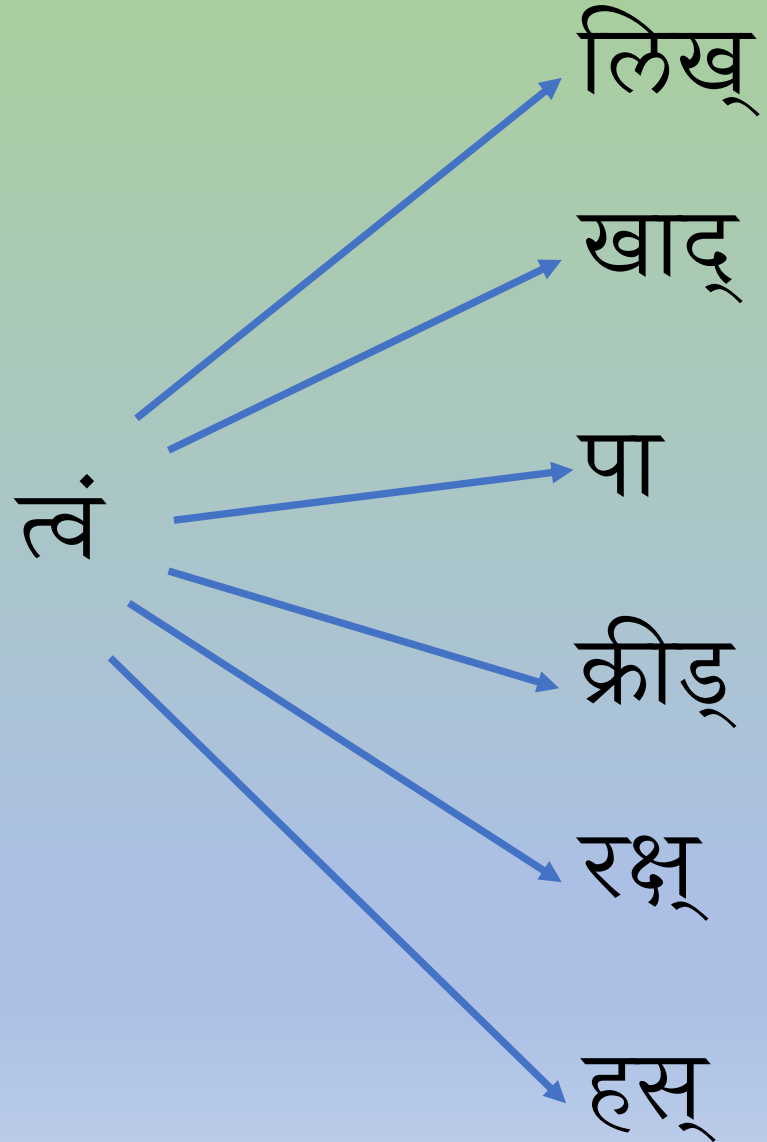
नर्तक्यः नृत्यन्तु ।

ते पृच्छन्तु ।

वयं स्मराम ।

छात्राः लिखन्तु ।

लोट्-लकारः

त्वं लिख ।

त्वं खाद ।

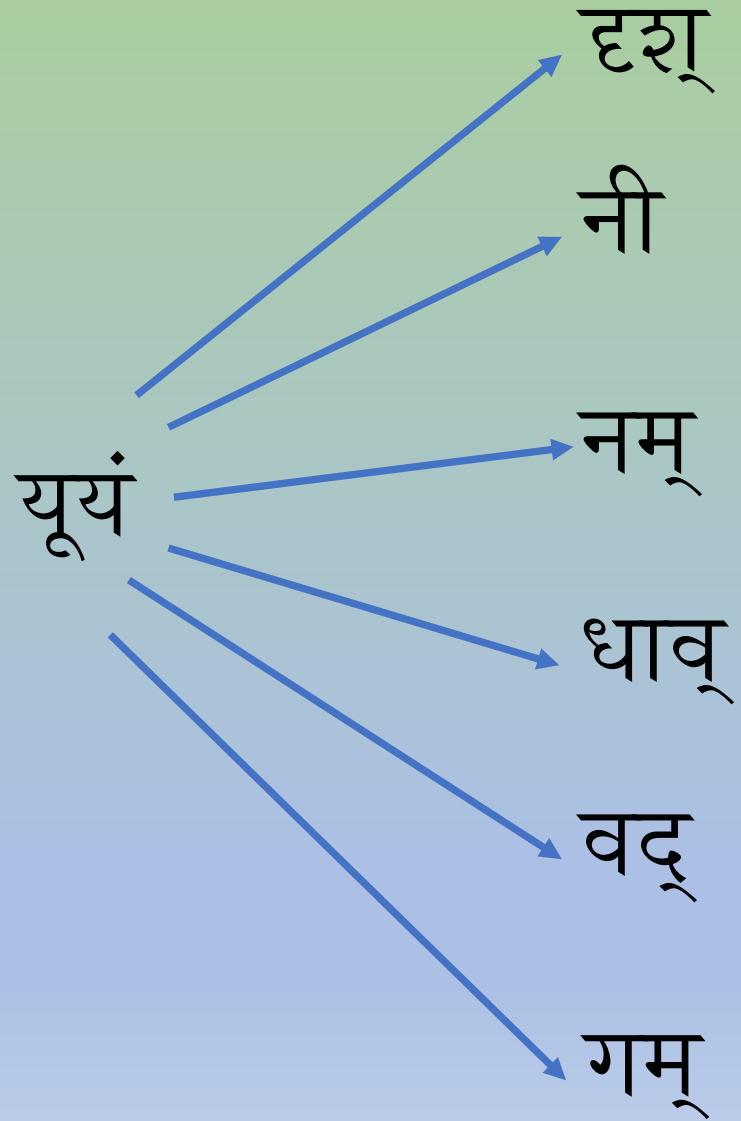
त्वं पिब ।

त्वं क्रीड ।

त्वं रक्ष ।

त्वं हस ।

लोट्-लकारः

यूयं पश्यत ।

यूयं नयत ।

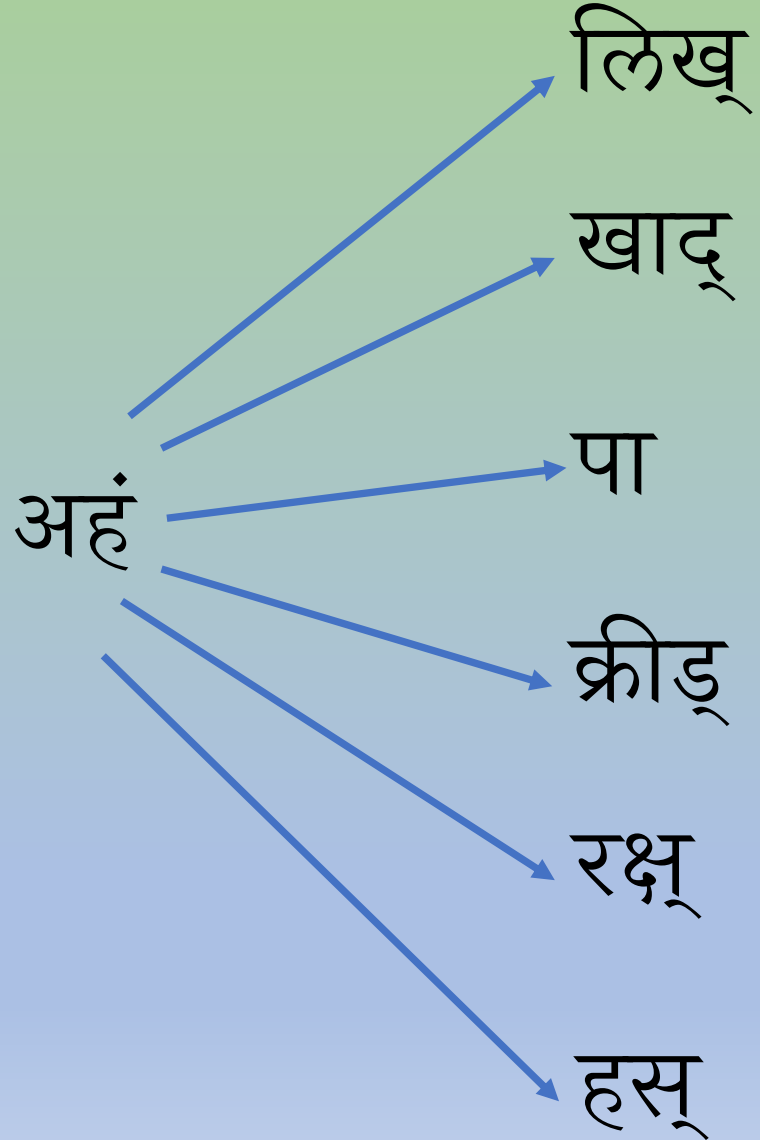
यूयं नमत ।

यूयं धावत ।

यूयं वदत ।

यूयं गच्छत ।

लोट्-लकारः

अहं लिखानि ।

अहं खादानि ।

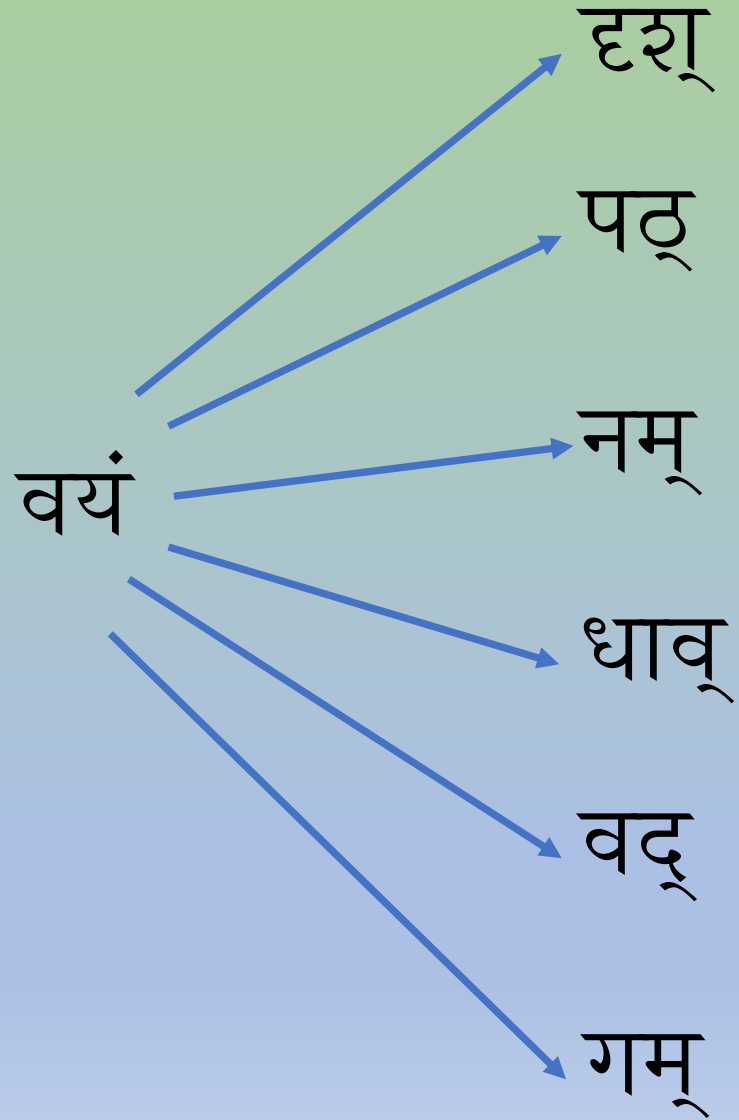
अहं पिबानि ।

अहं क्रीडानि ।

अहं रक्षाणि ।

अहं हसानि ।

लोट्-लकारः

वयं पश्याम ।

वयं पठाम ।

वयं नमाम ।

वयं धावाम ।

वयं वदाम ।

वयं गच्छाम ।

अनुवदत

भक्तः देवालयं गच्छतु ।

Let the devotee go to temple.

बालिके पत्रं लिखताम् ।

Let the two girls write the letter.

अध्यापकाः प्रश्नान् पृच्छन्तु ।

Let the teachers ask questions.

मित्राणि श्वः मिलन्तु ।

Let the friends meet tomorrow.

सा श्लोकं वदतु ।

Let her recite the sloka.

सर्वे देवं स्मरन्तु ।

Let all remember God.

अनुवदत - Translate

Let grandfather go to Kashi. पितामहः काशीं गच्छतु ।

Let them reside. ते वसन्तु ।

May we protect our country. वयं देशं रक्षाम ।

Let the doctors give medicines. वैद्याः औषधानि यच्छन्तु ।

Let the ladies see the jewels. महिलाः आभरणानि पश्यन्तु ।

May you stand up. त्वम् उत्तिष्ठ ।

आत्मनेपदी – लोट्-लकारः

Imperative Mood	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	वन्दताम्	वन्देताम्	वन्दन्ताम्
मध्यम-पुरुषः	त्वं वन्दस्व ।	युवां वन्देथाम् ।	यूयं वन्दध्वम् ।
उत्तम-पुरुषः	अहं वन्दै ।	आवां वन्दावहै ।	वयं वन्दामहै ।

आत्मनेपदी – लोट्-लकारः

Imperative Mood	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	वन्दताम्	वन्देताम्	वन्दन्ताम्
मध्यम-पुरुषः	त्वं वन्दस्व ।	युवां वन्देथाम् ।	यूयं वन्दध्वम् ।
उत्तम-पुरुषः	अहं वन्दै ।	आवां वन्दावहै ।	वयं वन्दामहै ।

सह्

ऊह्

यत्

भाष्

श्लाघ्

मोद्

शङ्क्

कम्प्

लञ्

खिद्

आत्मनेपदी – लोट्-लकारः

त्वं कष्टं । (सह्)

त्वं कष्टं सहस्व ।

अहं देवं । (वन्द्)

अहं देवं वन्दै ।

युवां । (क्षम्)

युवां क्षमेथाम् ।

बालिका । (लञ्ज्)

बालिका लञ्जताम् ।

आवां । (मोद्)

आवां मोदावहै ।

सैनिकाः देशं । (त्रै)

सैनिकाः देशं त्रायन्ताम् ।

बहुवचने परिवर्तयत

शिक्षकः छात्रं परीक्षताम् ।

शिक्षकाः छात्रान् परीक्षन्ताम् ।

देवः भक्तं त्रायताम् ।

देवाः भक्तान् त्रायन्ताम् ।

सस्यं वर्धताम् ।

सस्यानि वर्धन्ताम् ।

त्वं लज्जस्व ।

यूयं लज्जध्वम् ।

अहं यतै ।

वयं यतामहै ।

दीपः प्रकाशताम् ।

दीपाः प्रकाशन्ताम् ।

स्म प्रयोगः

भूतकालः

- अपठत्
- अगच्छत्
- अपिबन्
- अनमः
- अवन्दत
- असहन्त

स्म-प्रयोगः

- पठति स्म
- गच्छति स्म
- पिबन्ति स्म
- नमसि स्म
- वन्दते स्म
- सहन्ते स्म

स्म प्रयोगः

पुत्रः अखादत् ।

महिलाः अहसन् ।

नदी अवहत् ।

ते अचरन् ।

त्वम् अपतः ।

अहम् अलिखम् ।

पुत्रः खादति स्म ।

महिलाः हसन्ति स्म ।

नदी वहति स्म ।

ते चरन्ति स्म ।

त्वं पतसि स्म ।

अहं लिखामि स्म ।

वाक्यम्

- तत् नगरम् । That is a city.
- मित्रम् आगच्छति । Friend comes.
- फलं पतति । Fruit falls.
- End of a वाक्यम् म्
- Next पदम् begins with स्वरः म्
- Next पदम् begins with व्यञ्जनम् ं

द्वितीया-विभक्तिः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बालकः	बालकौ	बालकाः
द्वितीया	बालकम्	बालकौ	बालकान्

स्त्रीलिङ्ग-शब्द-परिचयः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	बालिका	बालिके	बालिकाः
द्वितीया	बालिकाम्	बालिके	बालिकाः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	नदी	नद्यौ	नद्यः
द्वितीया	नदीम्	नद्यौ	नदीः

नपुंसकलिङ्ग-शब्द-परिचयः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	फलम्	फले	फलानि
द्वितीया	फलम्	फले	फलानि

द्वितीया-विभक्तिः

त्वं । (पाठः / पठ्)

त्वं पाठं पठसि ।

अहं । (पत्रम् / लिख्)

अहं पत्रं लिखामि ।

युवां । (अन्नम् / खाद्)

युवाम् अन्नं खादथः ।

बालकः । (जलम् / पा)

बालकः जलं पिबति ।

आवां । (गीतम् / गै)

आवां गीतं गायावः ।

सैनिकाः । (देशः / रक्ष्)

सैनिकाः देशं रक्षन्ति ।

द्वितीया-विभक्तिः

जनाः । (मन्दिरम् (ब) / गम्)	जनाः मन्दिराणि गच्छन्ति ।
वयं । (आलयः (ब) / दृश्)	वयम् आलयान् पश्यामः ।
वानराः । (फलम् (ब) खाद्)	वानराः फलानि खादन्ति ।
यूयं । (देवी (ब) / नम्)	यूयं देवीः नमथ ।
छात्रौ । (प्रश्नः (द्वि) प्रच्छ)	छात्रौ प्रश्नौ पृच्छतः ।
पितामह्यः..... । (श्लोकः (द्वि) (वद्)	पितामह्यः श्लोकौ वदन्ति ।

द्वितीया-विभक्तिः

अधि, अभितः, परितः, उभयतः, विना

अधि – वसति & तिष्ठति

लक्ष्मीः कमलम् अधिवसति ।

अभितः – Near, On all sides

द्वीपम् अभितः जलम् अस्ति ।

परितः – On all sides

गृहं परितः वृक्षाः सन्ति ।

उभयतः – On two sides

मार्गम् उभयतः वृक्षाः सन्ति ।

विना - Without

जलं विना मीनाः न जीवन्ति ।

द्वितीया-विभक्तिः

पार्वती – हिमालयः – अधिवसति पार्वती हिमालयम् अधिवसति ।

व्याघ्रः – वनम् – अधितिष्ठति व्याघ्रः वनम् अधितिष्ठति ।

ग्रामः – परितः – वनम् ग्रामं परितः वनम् अस्ति ।

चोराः – उभयतः – आरक्षकाः – चोरान् उभयतः आरक्षकाः गच्छन्ति ।
गच्छन्ति

हिमम् – विना – हिमालयः – न हिमं विना हिमालयः न भवति ।
भवति